

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Бражник Л.В., к.е.н., доцент; Волошина Р.Г., магістрант

Полтавської державної аграрної академії

У статті обґрунтовано значення прибутку у фінансово-господарській діяльності підприємства і країни в цілому та досліджено вклад вітчизняних вчених у вирішення проблеми управління прибутком. Визначено поняття прибутку в умовах ринку та його вплив на підвищення конкурентоздатності. Проведено аналіз динаміки розміру прибутку суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності, розглянуто основні проблеми політики формування та управління розподілом прибутку підприємств. Зокрема обґрунтовано спрямованість політики управління формування прибутку підприємства та пропорції його розподілу у сучасних умовах господарювання. Запропоновано структурно-логічну схему ефективного управління прибутку підприємств через його формування та розподіл, що доповнено організаційно-методичною системою.

In the article the importance of profit in the financial and economic activities of the company and the country in general and investigated the contribution of local scientists to solve the problem of profit. The concept of profit in a market and its impact on improving competitiveness. The analysis of the dynamics of the profit entities by sector, the basic problem of policy formation and management of the distribution of profits. Particular focus reasonably management policy formation in profits and the proportion of its distribution in the modern business environment. A structural and logical scheme effective profit management companies through its creation and distribution, which amended the organizational and methodical system.

Постановка проблеми. Сучасне становлення України в ринкових умовах господарювання приділяє все більше уваги суб'єктам господарювання як основи та первинної ланки економіки. Функціонування будь-якого

підприємства значно впливає як на добробут власників, споживачів, так і на економіку країни в цілому, шляхом поповнення державного бюджету стягненням зборів, податків, обов'язкових платежів. Все це неможливе без здійснення та впровадження ними ефективної виробничої, маркетингової а також фінансової діяльності. Важливою фінансовою категорією, що відображає очікуваний позитивний фінансовий результат підприємницької діяльності, характеризує ефективність виробництва та свідчить про кількість і якість виробленої ним продукції, стан продуктивності праці, собівартості, є прибуток.

Прибуток є самостійною економічною категорією, яка характеризує кінцевий фінансовий результат діяльності суб'єктів господарювання. Також прибуток виражає ефективність управління операційної, інвестиційної та фінансової діяльності суб'єктів господарювання.

Величина отриманого прибутку має одне з найважливіших значень в діяльності підприємства. Розмір прибутку суб'єкта господарювання впливає на формування фінансових ресурсів підприємства; ріст ринкової вартості підприємства; результативність виробничої діяльності підприємства; економічний розвиток держави. Отже, важливість прибутку в подальшому розвитку підприємства і збереженні інтересів його власників та персоналу, а також країни визначають потребу дослідження та вирішення питань ефективного управління прибутком підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми стратегічного управління прибутком підприємства, його довготривалої прибуткової діяльності досліджували українські та зарубіжні вчені. А саме: І. Балабанов, І. Бланк, Є. Брігхем, Л. Бадалов, Дж. К. Ван Хорн, В. Геєц, Дж. Джуран, А. Дайле, С. Дорогунцов, П. Друкер, П. Єгоров, І. Кац, А. Ковальова, Г. Крамаренко, Л. Костирко, М. Коробова, Ю. Лисенко, Л. Лігоненко, В. Стасюк та ін.

Постановка завдання. Здобутки вітчизняних вчених у вирішенні питань управління прибутком суб'єкта господарювання мають вагоме значення, але при цьому варто звернути увагу на необхідність подальшого вивчення

теоретичних засад щодо ведення ефективної політики управління прибутком підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування та створення ринкової економіки потребує від підприємств України раціонального і економічно обґрунтованого підходу до планування своєї діяльності, до визначення стратегії фінансової і виробничої політики, аналізу й оцінки отриманих результатів. Прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, удосконалення його матеріально-технічної бази, забезпечення всіх форм інвестування [7]. Уся діяльність підприємства спрямовується на те, щоб забезпечити зростання його прибутковості або, принаймні, стабілізацію прибутку на певному рівні протягом визначеного періоду часу.

Особливістю прибутку в сучасних ринкових умовах є не накопичення його в грошовій формі, а витрачання на інвестиції, інновації, впровадження наукових новинок. Повертаючись через них, він забезпечує економічне піднесення підприємства та підвищення його конкурентоспроможності.

Рівень прибутковості кожного суб'єкта господарювання можна визначити, виходячи з показника маси прибутку, яка є основним фактором прогресивного розвитку та розширення його діяльності. Дослідження прибутку підприємства включає розгляд його виникнення в процесі формування, функціонування у сфері обміну і розподілу та використання для нагромадження капіталу. Особливо важливими ці питання стають для підприємств, де у довгостроковому періоді прибутковість не підвищувалась, або які в процесі діяльності мають збитки. Для вирішення цих проблем необхідно дослідити прибутковість підприємства в цілому, як цілісну систему, її складові, їх безпосередню взаємодію задля розвитку підприємства та забезпечення високої результативності його функціонування; розглянути сучасні альтернативні методи підвищення прибутковості та заходи з їх впровадження.

На основі даних аналітичної табл. 1 досліджено динаміку розміру прибутку підприємств за видами економічної діяльності. Аналітичні дані свідчать, що за останні три роки спостерігається позитивна динаміка

фінансових результатів підприємств в абсолютному вимірі.

Таблиця 1

**Динаміка та структура розміру прибутку підприємств
за видами економічної діяльності за 2010 – 2012 рр., млн. грн**

Показники	2010 р.		2011 р.		2012 р.	
	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат
Усього	57,3	155197,6	63,5	208896,3	63,0	210607,6
у тому числі сільське, лісове та рибне господарство	69,2	22196,5	82,9	30418,9	78,2	33731,6
промисловість	57,0	50070,6	60,8	82204,1	60,7	67565,4
будівництво	53,9	4358,7	58,8	4724,9	58,9	8367,0
оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	60,3	36072,4	64,6	40357,5	64,0	35498,4
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	52,8	6730,7	61,4	9890,9	60,1	9728,6
тимчасове розміщування й організація харчування	56,4	505,9	59,3	655,5	57,4	692,1
інформація та телекомунікації	56,9	6170,3	59,1	7376,9	61,4	9103,8
фінансова та страхова діяльність	56,8	15672,6	57,2	21847,3	58,2	17930,5
операції з нерухомим майном	48,8	4197,3	53,1	4359,6	54,3	6497,6
професійна, наукова та технічна діяльність	56,0	7093,3	61,3	4816,7	60,6	13725,0
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	54,1	1426,0	59,6	1493,6	58,7	6948,2
освіта	62,9	134,4	67,0	173,7	67,1	177,3
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	58,9	304,6	59,6	305,3	61,2	321,2
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	49,3	115,6	54,1	135,8	52,5	185,9
надання інших видів послуг	60,7	148,7	64,8	135,6	62,3	135,0

Джерело: Офіційний сайт Державної служби статистики України.

Так, якщо в 2010 році прибуток всіх підприємств становив 155197,6 млн.

грн, то в 2012 році вони отримали прибуток у сумі 210607,6 млн. грн, що на 36 % більше, ніж у 2010 році.

Найбільший розмір прибутку отримали підприємства у промисловості, оптовій та роздрібній торгівлі, ремонті автотранспортних засобів і мотоциклів, а також підприємства, що займаються сільським, лісовим та рибним господарством і фінансовою та страховою діяльністю [9].

При цьому привертає увагу той факт, що частка прибуткових підприємств у загальній їх кількості за 2010 – 2012 рр. коливається, але в цілому має тенденцію до збільшення. Так, порівнюючи питому вагу підприємств, що отримали прибуток у 2012 році, з 2010 роком можна зазначити їх збільшення на 5,7 %. Така ситуація свідчить про зменшення збиткових підприємств. На рис. 1 представлено динаміку обсягів прибутку, змішаного доходу підприємств за галузями діяльності у 2010 – 2012 рр.

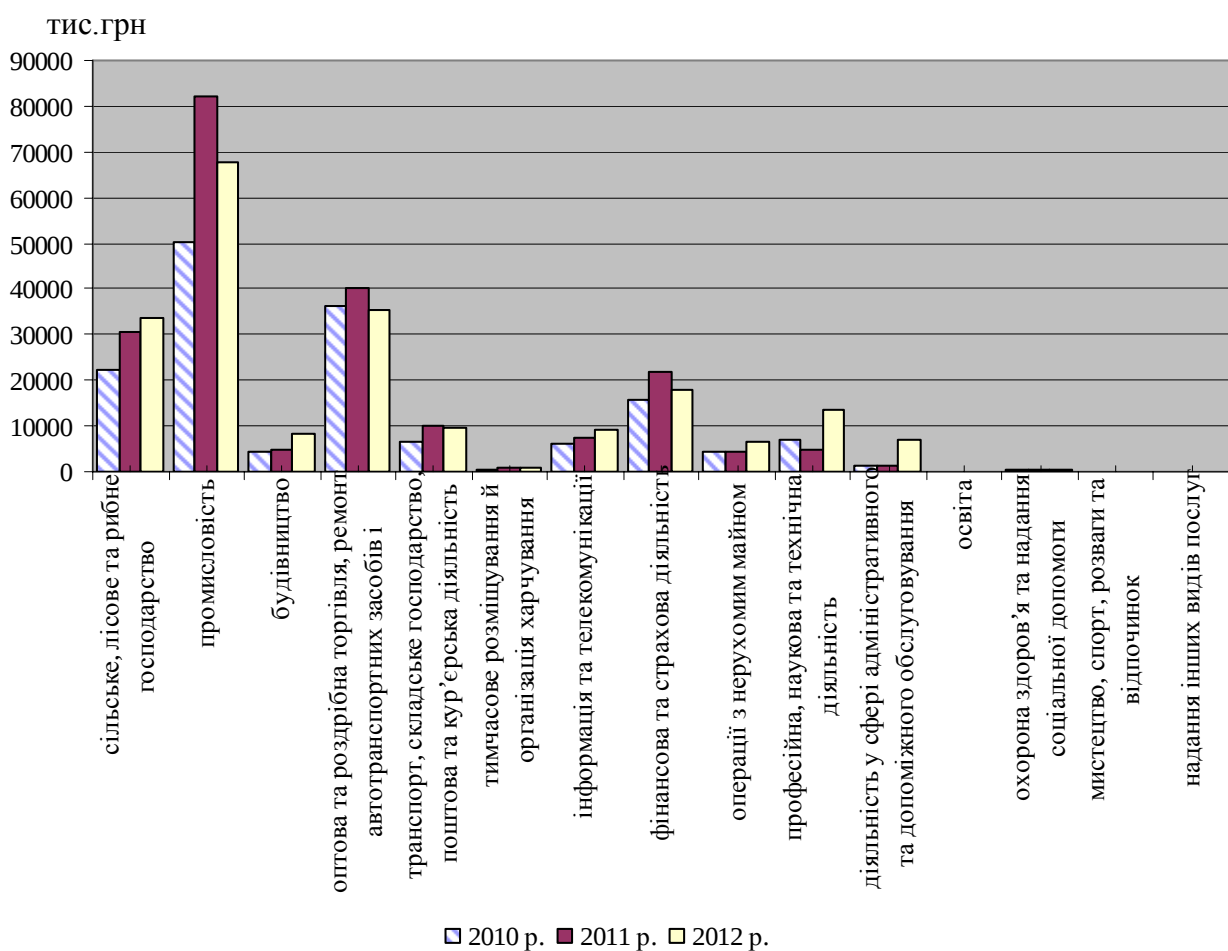

Рис. 1. Динаміка фінансових результатів підприємств, млн. грн

Водночас, хоча і динаміка прибутку в деяких діяльностях має позитивний характер, основною причиною негативних фінансових результатів діяльності підприємств в Україні у попередніх роках є, на наш погляд, крім іншого, недосконалість або систематична відсутність побудови управління прибутком, що базується на детальному аналізі його формування та розподілі.

Політика управління формування прибутку підприємства повинна бути спрямована на максимізацію розміру позитивного фінансового результату через виконання комплексу завдань щодо забезпечення зростання обсягів його діяльності, ефективного управління витратами, підвищення ефективності використання матеріально-технічної бази, оптимізації складу та структури обігових коштів, підвищення продуктивності праці та системи управління суб'єктом господарювання.

Стосовно політики управління розподілом прибутку підприємства, то вона повинна відображати основні вимоги загальної стратегії розвитку підприємства, забезпечувати підвищення його ринкової ціни, формувати необхідні обсяги інвестиційних ресурсів, забезпечувати матеріальні інтереси власників і працівників [3].

До основних задач управління розподілом прибутку підприємства можна віднести: забезпечення виплати необхідного рівня доходу на інвестований капітал власникам підприємства; забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку у відповідності зі задачами розвитку підприємства в майбутньому періоді; забезпечення ефективності програм участі персоналу в прибутках підприємства [2].

Пропорцію розподілу прибутку між державою (бюджетом) і підприємством складаються під впливом кількох чинників. Істотне значення при цьому має податкова політика держави щодо суб'єктів господарювання. Ця політика реалізується в сумі податків, що сплачується за рахунок прибутку у визначенні суб'єктів оподаткування, ставок оподаткування, у порядку надання податкових пільг. Також на пропорції розподілу прибутку впливають такі показники, як середньоринкова норма прибутку на інвестований капітал,

альтернативні зовнішні джерела формування фінансових ресурсів, темп інфляції [1].

Чистий прибуток, що залишається у розпорядженні підприємства доцільно розподілити і використовувати на фінансування витрат, пов'язаних розвитком підприємства. По мірі надходження чистий прибуток підприємства спрямовується на роботи по створенню, освоєнню і впровадженню нової техніки; на удосконалення технології і організації виробництва; на модернізацію обладнання; покращення якості продукції; технічне переобладнання, реконструкцію діючого виробництва, проведення оздоровчих та інших заходів, утримання об'єктів соціальної інфраструктури тощо [8].

Рис. 2. Структурно-логічна схема управління прибутком підприємства

Джерело: авторська розробка, на основі узагальнення літературних джерел [2, 3, 6].

Процес управління прибутком підприємства має відбуватися в певній послідовності і забезпечувати реалізацію головної мети та основних задач цього управління. З цією метою нами запропонована структурно-логічна схема здійснення процесу управління прибутком підприємства (рис. 2).

Система управління прибутком має бути органічно інтегрована із загальною системою управління підприємством, оскільки прийняття управлінських рішень у будь-якій сфері діяльності підприємства прямо або опосередковано впливає на рівень прибутку, який у свою чергу є основним джерелом фінансування розвитку підприємства та зростання доходів його власників і працівників [6].

Зазвичай у будь-якій системі управління прибутком підприємства його планування є найбільшим етапом відповідальності за отриманий результат діяльності [5]. Планування прибутку відображає процес розроблення системи дій та заходів щодо забезпечення формування та його розподілу.

Висновки. Таким чином, прибуток господарюючого суб'єкта є важливою економічною категорією і являє собою об'єкт управління. Його одержання є обов'язковим для розширеного відтворення виробництва та дає можливість самофінансування підприємства, зміцнення конкурентоспроможності на ринку.

У сучасних умовах відбуваються постійні зміни, що впливають на управління прибутком, а це несе за собою відповідні результати. Тому, для підвищення ефективності діяльності підприємства виникає потреба у розробці стратегії управління підприємством спрямованої на вдосконалення механізму формування та розподілу прибутку. Для того, щоб максимізувати прибуток підприємства необхідно виконати комплекс завдань стратегічного розвитку господарюючого суб'єкта. А розподіл прибутку необхідно здійснювати відповідно до спеціально розробленої політики, формування якої є складною економічною задачею.

Список використаних джерел:

1. Аранчій В. І. Фінанси підприємств : конспект лекцій [навч. посіб.] /

В. І. Аранчій, В. Д. Чумак, Л. В. Черненко. – К. : ВД «Професіонал», 2005. – 398 с.

2. Бланк И. А. Управление прибылью [текст] / И. А. Бланк. – К. : «Ника – Центр», 1998. – 544 с.

3. Блонська В. І. Вдосконалення формування та використання прибутку підприємства [текст] / В. І. Блонська, О. І. Вужинська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – № 18.1. – С. 122–128.

4. Закон України «Про господарські товариства» № 1576-XII від 19.09.1991 / [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1576-12>.

5. Кривицька О. Р. Планування прибутку підприємства [текст] / О. Р. Кривицька // Фінанси України . – 2009. – № 6. – С. 12–16.

6. Пігуль Н. Г. Управління прибутком підприємства - [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pprbsu/2010_28/10_28_11.pdf

7. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства : [підручник] / За заг. ред. С. Ф. Покропивного. – [вид. 2-ге, перероб. та доп.] – К. : КНЕУ, 2000. – 528 с.

8. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств / Р. А. Слав'юк – К. : ЦУЛ, 2002. – 459 с.

9. Статистична інформація Державно служби статистики [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державної служби статистики – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Рецензент – д.е.н., доцент Писаренко В.В.